

Вкрай потрібне узагальнення і розвиток теорії та методології по кожній із облікових дисциплін. Це повинно здійснюватись в контексті розвитку економічної теорії і практики обліку, економічного аналізу та аудиту окремо в межах своїх функцій з врахуванням економічних процесів, які відбуваються в економіці країн СНД. Потрібно вдосконалювати предмет і методи науки.

При переході на ринкову, госпрозрахункову в своїй основі нову систему управління основною вимогою є об'єктивно нові схеми розподілу в інтересах відтворення новоствореної вартості. При цьому, системи обліку, економічного аналізу та аудиту в обов'язковому порядку в теоретичному і практичному плані повинні передбачати нові функції:

1) визначення факторів формування складових частин абсолютної та відносної додаткової вартості з включенням її в подальший розподіл з врахуванням інтересів кожного ресурсу (фактору) як бази подальшого відтворення в сільськогосподарському виробництві;

2) забезпечення в інтересах власника і сформованих з його участю організаційно-правових структур як основного центра облікової роботи, побудови всієї системи обліку, аналізу і аудиту, сприяння на основі цього розвитку підприємництва, комерціалізації, нарощування обсягів виробництва;

3) формування та розбудови такої системи внутрігосподарської обліково-аналітичної роботи, яка відображала би не тільки загальний розмір отриманих кожним власником доходів, але і в розрізі вкладених ним видів ресурсів;

4) побудови на основі застосування ефективних методів аграрної статистики систем моніторингу ринків продовольства, соціально-економічного розвитку галузей і регіонів агропромислового виробництва.

Створення методологічних рад при кожному міністерстві потрібне для виконання вищезгаданих функцій, бо саме вони, виходячи з концептуальних основ обліково-аналітичної та аудиторської діяльності, повинні відпрацьовувати за попередньо розробленими програмами теоретичні і прикладні аспекти вдосконалення обліку та аналізу в системі ринкових відносин. Тому найбільш актуальними є:

– координація науково-дослідних робіт по кожному напрямку облікової діяльності;

– організація та забезпечення особливостей ведення обліку, економічного аналізу та аудиту в кожній із організаційно-правових форм господарювання;

– комп'ютеризація обліково-аналітичних та аудиторських видів діяльності;

– створення наскрізної системи економічного аналізу з чітким відображенням всіх її елементів на макро-, мезо- і мікрорівнях з метою вдосконалення міжгалузевих, внутрішньогалузевих і внутрішньогосподарських відносин, всієї системи управління.

Виконання нових функцій і завдань кожної із систем обліку, економічного аналізу та аудиту можливе при умові створення розгалуженої мережі підготовки на основі нових стандартів кваліфікованих кадрів, забезпечення спеціалістами цих професій всіх ділянок господарської діяльності, оволодіння ними основами ринкової економіки та сучасними системами обліку та аудиту, комп'ютерною технікою.

Є. В. Савельєв

д-р екон. наук
ORCID 0000-0003-0137-2263,

В. Є. Куриляк

д-р екон. наук
ORCID 0000-0002-3566-7900,

М. В. Лизун

д-р екон. наук
ORCID 0000-0003-3222-2962,

І. О. Ліщинський

канд. екон. наук
ORCID 0000-0003-1602-1677,

Тернопільський національний економічний університет, м. Тернопіль

КОНЦЕПЦІЯ «ВИШЕГРАДСЬКА ЧЕТВІРКА + УКРАЇНА»: РЕАЛЬНІСТЬ І ПЕРСПЕКТИВИ

Вступ

Актуальність проблеми. У великій палітрі досліджень, присвячених інтеграційній проблематиці, найменш помітним для науковців виявився аспект, що стосується зближення України з країнами-сусідами, насамперед з Чеською Республікою, Угорщиною, Польщею і Словацькою Республікою. Вони створили

у 1991 році союзне об'єднання Вишеградська група або Вишеградська четвірка з метою інтеграції до євроатлантичних структур, яку успішно досягли у 2004 році. Після цього група не розпалася, а продовжує посилювати свою роль в геополітичному і геоекономічному просторі. Для України з огляду на територіальні, історичні, культурні, господарські, безпекові, обо-

ронні та інші аспекти пріоритетне значення має співпраця з Вишеградською четвіркою в інтеграційному напрямі. По більшості з них вона відбувалася й відбувається на побутовому і місцевому рівнях. В умовах війни з РФ інтенсифікувалися політична (підтримка Угоди про асоціацію між Україною та ЄС; спільні заяви про підтримку територіальної цілісності та суверенітету України; зустрічі у форматі V4 + Україна на рівні міністрів; передача досвіду у проведенні реформ), безпекова (інтеграція енергетичних систем України з Європейською мережею операторів систем передачі газу – ENTSOG) і оборонна співпраця (спільні військові навчання). Часом окремі види співпраці можна розглядати як елементи інтеграції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загальний огляд вітчизняної співпраці із Вишеградською групою та її членами наводять Т. Доброва, А. Кудряченко, І. Мудрієвська, М. Палінчак, В. Приходько, Д. Стеблук, В. Савка, представники Національного інституту стратегічних досліджень. Особливо при цьому наголошується на необхідності інтенсифікації транскордонного співробітництва, децентралізації прийняття рішень та більш ефективному фінансуванню проектів регіонального співробітництва. Євроінтеграційні «бонуси» України від співпраці із V4 висвітлюються у працях С. Зуба, В. Гладія, І. Коссе, Я. Турчин.

Закордонні ж вчені здебільшого зосереджуються на ролі V4 у подоланні кризи україно-російських відносин (J. Marušiak), розвитку Східного партнерства (G. Párg Balázs), врегулюванні ринку природного газу (T. Dąbrowski, J. Osička, L. Lehotský, V. Zapletalová, F. Černoch), перерозподілу прямих іноземних інвестицій (A. Élterő, S. Ferenčíková, G. Götz, T. Hlušková та ін.), досягнення фінансової стабільності в регіоні (D. Błaszczuk, J. Sawicki).

Метою статті є розвиток співпраці України і Вишеградської четвірки (V4) як угруповання і на білатеральній основі та обґрунтування підходів до формування моделі економічного інтеграційного об'єднання «Вишеградська п'ятірка» (V5).

Виклад основного матеріалу дослідження

І. Політика розширення на схід, Вишеградська четвірка і Україна

Розвал Радянського Союзу поклав початок формування нового світового порядку. У Європі це виразилося у пошуку нових геополітичних і гео економічних векторів розвитку. Держави колишнього Радянського блоку та пострадянські країни відкинули адміністративно командну систему управління економікою. Україна після багаторічних коливань між проросійським і проєвропейським шляхами розвитку зрештою визначилася з курсом на європейську і євроатлантичну інтеграцію. З огляду на більший потенціал і перспективи європейської моделі розвитку, Україна також почала інтегруватися до Європейського Союзу попри проголошення концепції багатовекторності і нейтралітету. У 2018 році до Конституції внесені положення, що «...підключись про зміцнення громадянської злагоди на землі України та підтверджуючи європейську ідентичність Українського народу і незворотність європейського та євроатлантичного курсу України», здійснено «...визначення засад внутрішньої

і зовнішньої політики, реалізації стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору» [1]. У пояснювальній записці до закону щодо нового курсу зазначено, що його прийняття «...сприятиме реалізації європейського та євроатлантичного вибору через розширення та поглиблення співробітництва України з Європейським Союзом та Організацією Північноатлантичного договору аж до набуття повноправного членства, зміцненню національної безпеки нашої держави, матиме наслідком гарантію її суверенітету і територіальної цілісності» [2].

Після кризових явищ у європейській економіці останнього десятиліття, особливо пов'язаних із спробою виходу Греції із складу ЄС і Брекзиту, а також за наслідком виборчих процесів у Німеччині, Франції, Іспанії, Італії та інших європейських країнах, перед ЄС постала потреба підведення підсумків 60-річчя підписання Римського договору про заснування Європейського Союзу і визначення майбутньої моделі лідерства, єдності і спільної рішучості [3]. В умовах європейських реформ для України реалізація мети євроінтеграції потребує розробки національної моделі вступу в Європейський Союз. Якщо ЄС обирає концепцію різношвидкісної Європи, то Україна має визначитися із своїми швидкостями і шляхами входження в Європу та її структури.

У Центральній Європі, до якої тяжіє Україна і якою частково вона є, функціонує об'єднання чотирьох країн – Польщі, Словаччини, Угорщини і Чехії, так звана Вишеградська четвірка (V4). V4 успішно реалізувало свою основну мету – європейську та євроатлантичну інтеграції всіх своїх членів. Після вступу її членів до складу ЄС вона функціонує у його рамках як внутрішнє міжнародне регіональне об'єднання і лобіює взаємні інтереси.

Для України великого значення набуває розвиток співпраці з країнами V4. Це обумовлено насамперед природними, географічними і політичними факторами, адже Україна має спільний кордон з трьома кра-

їнами V4 – Польщею, Словаччиною та Угорщиною. Попри відсутність спільних кордонів з Чехією, Україна має тисячолітню спадщину династичних, господарських та культурних зв'язків і ці традиції мають значний розвиток в наш час [4]. З 2004 року, тобто після вступу в Європейський Союз всіх країн V4, об'єднання виступає зі спільними ініціативами у контексті східної політики ЄС і формування європейських цінностей у країнах-сусідах.

II. Передумови розвитку інтеграційних процесів країн Вишеградської четвірки і України

Слід констатувати, що є достатньо підстав для розвитку тіснішої інтеграції України до Вишеградської четвірки аж до поступового переростання цих процесів у Вишеградську п'ятірку. Насамперед, для українського етносу притаманна спадкова цивілізаційна лінія співіснування традиційного католицизму і відмінного від російського православ'я та впливу на його формування центральноєвропейської культури, особливо польської, словацької, угорської, чеської і німецької. І це незважаючи на наявність значного прошарку русифікованих українців за часів російської і радянської колонізації у другій половині XIX – XX ст. переважно на сході і півдні країни. Загалом більшість

населення політично схильна до зв'язків з Європою та націлені на євроінтеграцію.

Україна має розвинуті комунікації у західному напрямі до країн V4, які мають тенденцію до зростання.

Кількість громадян України, які виїжджали у 2017 році до країн Вишеградської четвірки, більше, як в 3 рази перевищує поїздки до Російської Федерації (табл. 1).

Таблиця 1

Виїзд громадян України за кордон за країнами, до яких вони виїжджали, у 2017 р.

Країни	Кількість громадян України, які виїжджали за кордон, чол.	Із них – за метою поїздки		
		службова поїздка	організований туризм	приватна поїздка
Усього	26 437 413	97 271	120 887	26 219 255
У тому числі до країн				
Польща	9 990 978	1 789	5 059	9 984 130
Словаччина	854 657			854 657
Угорщина	3 118 758			3 118 758
Чехія	73 536			73 536
Усього країни V4	14 037 929	1 789	5 059	14 031 608
Російська Федерація	4 376 423	28 177	1 257	4 346 989
V4 до РФ у %	320,8	6,3	402,5	322,8

Джерело: складено авторами за даними Держкомстату та Адміністрації Держприкордонслужби України.

Відповідна тенденція простежується і у зворотному напрямі: у 2017 році до України в'їхали 1 144 249 іноземних громадян з Польщі, 366 249 – із Словаччини, 1 119 446 - з Угорщини та 67 680 – з Чехії. Натомість з Росії до України у 2017 році в'їхали 1 464 764 іноземних громадян при тому, що у 2010 році цей потік склав 5 233 972 іноземці, тобто у 3,6 рази більше за нинішній показник.

Відмітимо, що в Україні є тенденція до зростання зовнішньої торгівлі з країнами V4, яка складає 14% загального обсягу експорту і 11,3% імпорту країни. Це ще відносно невелика частка, проте значно більша за торгівлю з Російською Федерацією, перевищуючи її обсяги в 1,8 рази (табл. 2). Зрештою, V4 є найбільшим торгівельним партнером України, економічні зв'язки з

яким мають потужну перспективу подальшого розвитку.

Євроатлантична і європейська інтеграція країн Вишеградської четвірки мала своєю ідеологією «повернення в Європу». Вона відповідала інтересам країн групи, хоча й не була позбавлена певної захищеності у самооцінках і ризиках, пов'язаних із розширенням «європейської сім'ї». Аналіз розвитку Європейського Союзу свідчить про обґрунтованість таких побоювань, адже неодноразово у великій європейській сім'ї народів виникають критичні ситуації, які доводили взаємовідносини між ними навіть до грані «розводу». Проте, європейські об'єднавчі механізми виявили достатню спроможність, щоб усувати суперечності, які виникають.

Таблиця 2

Географічна структура зовнішньої торгівлі товарами України у 2018 р. [5]

	Експорт		Імпорт		Сальдо
	тис. дол. США	у % до 2017 р.	тис. дол. США	у % до 2017 р.	
Усього	47339935,2	109,4	57141041,5	115,2	-9801106,3
Країни V4					
Польща	3257581,0	119,6	3634616,8	105,2	-377035,9
Словаччина	864150,0	131,7	525655,5	103,3	338494,5
Угорщина	1646311,8	124,1	1267780,4	110,0	378531,4
Чехія	878088,8	122,8	1035583,6	119,1	-157494,8
V4 – усього	6646131,6		6463636,3		182495,3
Російська Федерація	3654089,6	92,8	8092713,6	112,3	-4438624,0
V4 / Світ	14,0		11,3		
V4 / РФ	1,81		0,80		

Джерело: складено авторами за даними Державної служби статистики України.

З огляду на євроінтеграційні ризики Україна, перебуваючи на кордонах Центральної і Східної Європи, у своїх прагненнях бере так само на озброєння ідеологію періоду розширення ЄС на схід. «Україна – це Європа», «Повернення в Європу» – такого роду гасла, покладені в основу прихильників руху у європейському напрямі при усвідомленні потреби коригування і раціоналізації шляхів досягнення мети з урахуванням національних умов, а також геополітичних і гео економічних особливостей сьогодення. Натомість, усі сторони усвідомлюють основні вигоди процесу розши-

рення у контексті насамперед зростання спільного ринку споживачів та усунення митних бар'єрів.

Досвід реалізації політики ЄС щодо розширення свідчить, що шлях в Європу постсоціалістичних країн не був стрімким і безупинним. Маючи за головну мету вступ до Європейського Союзу, за ініціативи В. Гавела Чехія, Польща і Угорщина створили Центрально-європейську зону вільної торгівлі (ЦЕФТА), аби розвинути торгівельно-економічні та науково-технічні зв'язки. Пізніше до них приєдналися балканські країни [6]. Водночас засновки ЦЕФТА, маючи відносно

однотипні економіки, в угорському місті Вишеград створили Вишеградську групу (Чехія, Угорщина, Польща, Словаччина). Після вступу в ЄС країни V4 скасували свій статус члена ЦЕФТА, внаслідок чого нині членство в асоціації мають Албанія, Боснія і Герцеговина, Македонія, Молдова, Сербія, Косово і Чорногорія.

III. Форми розвитку інтеграційних процесів V4 + Україна

Інтеграція між Україною і країнами Вишеградської четвірки може розвиватися якнайменше у трьох формах:

- традиційній як співпраця суб'єктів підприємницької діяльності;
- асоціативній як договірний союз Вишеградської групи і України з метою виокремлення певного кола функцій та умов ведення бізнесу у спільному економічному просторі;
- союзній як об'єднання з із загальноприйнятими умовами ведення економічної діяльності.

При традиційній формі співпраці суб'єктів господарювання здійснюється в рамках діючої у кожній країні юридичної практики в міру необхідності реалізації спільних міждержавних або регіональних інтересів. Асоціативна і союзна форми потребують політичних рішень.

Розвиток співпраці у союзню форму передбачає трансформацію Вишеградської четвірки у Вишеградську п'ятірку. В цілому інтеграційний процес має розвиватися на основі адаптації законодавства України до законів Вишеградської четвірки. У цих рамках повинна розроблятися і реалізовуватися дорожня карта інтеграції. Створення Вишеградської п'ятірки має реалізувати двоєдину мету – функціонування в інтересах подальшого сталого розвитку кожного з його членів і лобювання спільних інтересів в ЄС і за межами.

Варто зазначити, що проблематика пошуку ефективних шляхів і форм співпраці України з країнами Вишеградської четвірки не є новою. Ще у 2004 році президент Польщі О. Квасневський висловив сподівання, що Вишеградська група може виступати зі спільними ініціативами у рамках політики ЄС щодо східних сусідів, у тому числі й України, відіграючи істотну роль у побудові площини європейських цінностей [7]. З українського боку питання інтеграції України до Вишеградської групи ставилося прем'єр-міністром України Ю. Тимошенко ще у 2005 році: «...я переконана, що об'єднання таких потужних прем'єрів таких потужних країн трохи візьме шефство над Україною щодо вступу в Європейський Союз». Під час зустрічі у Києві з делегацією Вишеградської четвірки у грудні 2014 року президент П. Порошенко висловив сподівання, що в результаті активного реформування України Вишеградська четвірка зміниться з V4 на V5: «...якщо нам вдасться створити належну атмосферу до саміту в Ризі, а саме: ми досягнемо певних успіхів у проведенні реформ, отримаємо безвізовий режим з ЄС і чітку перспективу членства в Європейському Союзі – це може дозволити об'єднання зусиль наших країн» [8]. На цю візію глава МЗС Польщі на той час Г. Схетина запевнив: «...ми будемо вас підтримувати, будувати добру атмосферу довкола вас, але ви повинні робити це самі» [9].

Отже, економічна інтеграція України в Європейський Союз при посередництві Вишеградської чет-

вірки розглядається як формат співробітництва якірного типу. Певною мірою такий процес вже відбувається з ініціативи ЄС. Так, у сфері енергетики і енергобезпеки допомогу надає Словаччина; Польща шефствує у сфері децентралізації, управління і державної служби; реформуванням громадянського суспільства, освіти і ЗМІ опікується Чехія; допомогу у розвитку економіки, малого та середнього бізнесу та імплементації угоди про зовнішню торгівлю надає Угорщина [10, 11]. За роки після Майдану завдяки допомозі у проведенні реформ країнами Вишеградської четвірки, іншими розвиненими країнами та міжнародними фінансовими організаціями, зроблено (відповідно до оцінок експертів) більше, ніж за попередні 20 років незалежності [12, 13]. Проте, реформи проводяться повільніше, ніж могли би бути. Не можна не погодитися з думкою словацького реформатора і очільника Групи стратегічних радників з підтримки українських реформ І. Міклоша, що причинами такого стану є політичні, зловживання популістів і демагогів боязню людей реформ, які часто припускають непопулярні заходи, недостатність підтримки парламенту урядових пропозицій.

IV. Стратегічні рамкові умови трансформації інтеграційних процесів за моделлю «V4+Україна» у модель Вишеградської п'ятірки

Стратегічною лінією політики євроінтеграції для України має стати забезпечення такого рівня соціально-економічного розвитку, який міг би бути до-

статнім для внесення на порядок денний Європейського Союзу питання про членство. На разі курс на євроінтеграцію і НАТО Україна закріпила в Конституції. Проте, досягнення мети щодо вступу країни до Європейського Союзу приходиться починати з найнижчого рівня розвитку у порівнянні з іншими європейськими державами, позаяк Україна має найменший показник внутрішнього валового продукту на душу населення серед всіх претендентів на вступ в Європейський Союз [14]. Водночас, відставання України від країн-кандидатів в члени ЄС (Албанія, Північна Македонія, Чорногорія, Сербія, крім Туреччини), як і від країн-потенційних кандидатів, які подали або ще не подали заяви на членство (Боснія і Герцеговина, Косово, Грузія і Молдова) не є настільки великим, щоб не мати можливості у короткому часовому ланзі наздогнати їх у разі успішного проведення системних реформ. Власне, ця група країн перевищує рівень України за показником ВВП на душу населення у діапазоні від 1,1 до 2,1 раза (табл. 3).

Варто зауважити, що цей розрив реально менший, оскільки розрахунки МВФ здійснені з використанням показника чисельності населення України в кількості 42 639 000 осіб при тому, що трудова міграція з країни за різними оцінками складає від 2 до 7 млн осіб [16]. Це населення проживає і створює додану вартість поза Україною. Однак навіть якщо вдатися до перерахунку ВВП на душу населення з використанням показника чисельності населення без трудових мігрантів, відставання України від інших претендентів на вступ в ЄС збережеться. Проте, Україна на початку останнього десятиліття (2008 р.) мала відносно постсоціалістичних країн Європи порівняно високий рівень ВВП на душу населення, який становив 4,095.441 дол. США (табл. 4).

ВВП на душу населення країн V4, претендентів на вступ в ЄС у порівнянні з Україною [15]

	Валовий внутрішній продукт на душу населення		Валовий внутрішній продукт на душу населення	
	поточні ціни, дол. США	Відносно України	поточні ціни за паритетом купівельної спроможності, міжн. дол.	Відносно України
Чехія	23085,190	7,8	37423,190	4,1
Угорщина	16016,041	5,4	31560,732	3,4
Польща	14468,827	4,9	31647,343	3,4
Словаччина	19642,098	6,6	35098,796	3,8
<i>Країни-кандидати в члени ЄС</i>				
Албанія	5260,901	1,8	13330,165	1,5
Північна Македонія	5953,262	2,0	15522,588	1,7
Чорногорія	8644,307	2,9	18861,571	2,1
Сербія	6814,809	2,3	16089,750	1,8
Туреччина	8715,513	2,9	28270,226	3,1
<i>Потенційні кандидати, які подали заявку на членство</i>				
Боснія і Герцеговина	5703,869	1,5	13513,004	1,5
<i>Потенційні кандидати, які ще не подали заявку на членство</i>				
Косово	4323,964	1,5	11504,878	1,3
Грузія	4505,764	1,5	11600,455	1,3
Молдова	3226,717	1,1	7103,790	0,8
Україна	2964,193 3110,072 3546,402	-	9182,493 9634,3984 10986,063	

Джерело: складено і розраховано авторами за даними World Economic Outlook.

ВВП на душу населення України, у поточних цінах і дол. США [16]

2000	664.376	2006	2,407.900	2012	3,872.534	2018	2,964.193
2001	814.851	2007	3,219.884	2013	3,968.797	2019	3,133.196
2002	919.141	2008	4,095.441	2014	3,095.050	2020	3,361.357
2003	1,096.291	2009	2,654.986	2015	2,135.182	2021	3,618.556
2004	1,427.279	2010	2,982.814	2016	2,200.851		
2005	1,909.798	2011	3,589.632	2017	2,656.010		

Джерело: World Economic Outlook.

Наявність такого рівня свідчить, з одного боку, про реальні можливості країни, а з другого – про затяжну кризу, вихід з якої потребує радикального оновлення олігархічної політико-економічної системи, яка сформувалася в Україні після демонтажу планової системи управління.

Розглядаючи нинішню економічну ситуацію в Україні в контексті євроінтеграції, можна зробити висновок, що Україна потребує дієвої стратегії розвитку, яка має стати механізмом розв'язання внутрішніх проблем і дозволить відігравати помітну роль в європейському і світовому просторі, що відповідало б статусу найбільшої за площею і однієї з найбільших за населенням країн Європи. При цьому стратегія розвитку має орієнтуватися на певні кількісні показники, серед яких одним з найбільш важливих є внутрішній валовий продукт на душу населення. За орієнтир зростання може бути взята його динаміка у перехідний період від подання заявки на вступ в ЄС до вступу в це об'єднання.

У перехідний період середньорічні темпи зростання ВВП у країнах Вишеградської четвірки становили: 4% в Угорщині, 5% – у Польщі, 5,3% – в Словаччині. Лише Чеська Республіка мала відносно низький середньорічний приріст – 2,4%, але вона на старті перехідного періоду мала високий абсолютний рівень ВВП на душу населення (табл. 5). Щодо України, то з урахуванням низького рівня показника ВВП на душу населення та наявних ресурсів, її стратегія повинна

взяти п'ятивідсотковий середньорічний темп зростання за мінімальний, розробляючи одночасно дорожню карту на вищі темпи зростання. За такої стратегії можна буде надолужити упущення, які порівняно з іншими європейськими країнами були допущені Україною.

У будь-якому випадку перед Україною як претенденткою на вступ до ЄС вимальовується віддалена перспектива повноправного членства, особливо якщо вона буде вирішувати цю проблему самотужки або переважно самотужки. Розрахунок на такі фінансові впливання, які мали країни Центральної Європи в період свого кандидатства, майже безпідставний [18, 19]. Активізацію європейських «спонсорів» можна очікувати лише за умови швидкого, радикального, системного й успішного реформування в усіх сферах політичного й економічного життя та послідовного здійснення цілей інтеграції у західні економічні, політичні і військові союзи. Поза сумнівом також, що у заходах щодо підтримки євроінтеграційних намірів України ЄС враховуватиме розвиток військово-оборонного потенціалу. При всьому цьому Європейський Союз виходитиме від рівня економічного розвитку порівняно із середньоевропейським, ступеня ринкової трансформації економіки та мірою зацікавленості своїх членів в українському ринку. Це робить пріоритетним зближення економіки України з економікою країн Вишеградської четвірки як найближчими сусідами у Центральній Європі.

Річні і середньорічні темпи зростання ВВП у постійних цінах і національній валюті у період між подачею заявки на вступ і прийом в ЄС [17]

Роки	Країни (дата подачі заявки на вступ в ЄС – дата вступу в ЄС)			
	Чехія (23.01.1996 – 01.05.2004)	Угорщина (31.03.1994 – 01.05.2004)	Польща (08.04.1994 – 01.05.2004)	Словаччина (27.06.1995 – 11.05.2004)
1994	н. д.	1,029	1,052	1,062
1995	н. д.	1,025	1,067	1,079
1996	1,045	1,025	1,062	1,116
1997	0,994	1,033	1,070	1,044
1998	0,996	1,042	1,050	1,040
1999	1,014	1,032	1,045	0,998
2000	1,042	1,042	1,043	1,012
2001	1,029	1,038	1,012	1,033
2002	1,017	1,045	1,014	1,045
2003	1,036	1,038	1,036	1,054
2004	1,049	1,050	1,051	1,053
\bar{T}	1,024	1,040	1,050	1,053

Примітка: складено і розраховано авторами за даними World Economic Outlook.

Висновки

Розробляючи дорожню карту вступу України в ЄС, доцільно врахувати досвід останнього періоду його розширення на схід в частині формування міжнародного об'єднання з інтеграційними цілями. Йдеться про Вишеградську четвірку, яка, досягнувши своєї основної цілі – вступу в ЄС, не самоликвідувалася, а продовжує співпрацювати між собою і з іншими країнами. Україні доцільно інтенсифікувати і розширити інтеграційні заходи з нею як найближчим об'єднанням у територіальному й історичному та багатьох інших аспектах.

Процеси економічної інтеграції України і країн Вишеградської четвірки повинні спиратися на закономірності і принципи, що покладені в основу розвитку євроінтеграційних процесів як у Європейському Союзі, так і в регіональному угрупованні, яким є Вишеградська четвірка. Впровадження Україною проєвропейських реформ є основою зближення економік сусідніх держав – членів ЄС, але співпраця з групою V4 робить доцільним поетапну трансформацію Вишеградського об'єднання з формату чотирьох країн у формат п'яти держав за участю України. При цьому економічна інтеграція з країнами Вишеградської четвірки розглядається як процес, що передбачатиме поступове поглиблення партнерства від зростання зв'язків і сприяння інтернаціоналізації господарського життя до утворення великих зон взаємовпливу як плацдарму для поступового вирішення завдань щодо набуття Україною членства у Європейському Союзі та відстоювання інтересів регіону у пан'європейському просторі.

Список використаних джерел

1. Конституція України. URL: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 22.03.2019).
2. Пояснювальна записка до проекту Закону України "Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору)". URL: w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=64531&pf35401 (дата звернення: 22.03.2019).
3. White paper on the future of Europe. Reflections and scenarios for the eu27 by 2025. Bruxelles / Brussels, European Commission, 2017. URL : https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/white_paper_on_the_future_of_europe_en.pdf.

4. Sokołowicz M., Lishchynskyy I. Are Poland and Ukraine Gravity Centres for Each Other? Study on the Labour Migration Patterns. Comparative Economic Research. 2018. Vol. 21. No 1. P. 45–65. DOI: <https://doi.org/10.2478/ceer-2018-0003>.

5. Зовнішня торгівля товарами. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 08/03/2019).

6. Лизун М. В. Архітектура сучасних процесів регіональної інтеграції. *Економіка та суспільство*. 2017. № 13. С. 102–107. URL: http://economyandsociety.in.ua/journal/13_ukr/17.pdf.

7. Вишеградська група. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%92%D0%B8%D1%88%D0%B5%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%B4%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%D0%B3%D1%80%D1%83%D0%BF%D0%B0. (дата звернення: 16.03.2018).

8. Президент України хоче перетворити Вишеградську четвірку на п'ятірку. 16 грудня 2014. URL: <https://ua.korrespondent.net/ukraine/politics/3456895-po-roshenko-maie-namir-pryiednaty-ukrainu-do-vyshegradskoi-hrupy>. (дата звернення: 18.03.2018).

9. Польща підтримує приєднання України до «Вишеградської четвірки». *Європейська правда*. 2014. 18 груд. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2014/12/18/7028891/> (дата звернення: 18.03.2018).

10. "Вишеградська четвірка" розподілила сфери допомоги Україні. *Європейська правда*. 16 грудня 2014 року. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2014/12/16/7028820/> (дата звернення 18.03.2019).

11. Ліщинський І.О., Лизун М.В. Трансформаційний процес територіального устрою країн вишеградської четвірки: від доінтеграційного періоду до пан'європейських ініціатив. The Visegrád Four – Ukrainian dimension. Integration – step by step: Collective monograph / under the editorship of T. Derkach, Doctor of of Economic Sciences, Associate Professor. Riga, Latvia: Izdevniecība "Baltija Publishing", 2017. 308 p.

12. Україна зробила більше за останні роки, ніж за попередні 20, Ган. ZIK 9 листопада 2018. URL: https://zik.ua/news/2018/11/09/ukraina_zrobila_bilshe_z_a_ostanni_roku_nizh_za_poperedni_20_gan_1444869. (дата звернення: 18.03.2019).

13. За ці 5 років було зроблено більше, ніж за 20 попередніх. 16 вересня 2018. URL: https://espresso.tv/news/2018/09/16/yakscho_my_ne_peretvorymosya_na_krayinu_zhorstokoy_ekonomiyi_z_ukrainyny_bigtymut_yak_z_venesuely_portnykov (дата звернення: 19.03.2019).

14. "Головна причина ситуації в Україні – відсутність реформ перед Євромайданом": інтерв'ю з Іваном

Міклошем. *Сьогодні*. 26 грудня 2017. URL: https://espreso.tv/news/2018/09/16/yakscho_my_ne_peretvorymosya_na_krayinu_zhorstkoyi_ekonomiyi_z_ukrayiny_big_tymut_yak_z_venesuely_portnykov<https://ukr.segodnya.ua/economics/enews/glavnaya-prichina-s-ituacii-v-ukraine-otsutstvie-reform-pered-evromaydanom-intervyu-s-ivanom-mikloshem->

15. World Economic Outlook. January 2019. Update Database. URL: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2018/02/weodata/weorept.aspx?pr.x=70&pr.y=11&sy=2000&ey=2021&scsm=1&ssd=1&sort=country&ds=.&br=1&c=911%2C921%2C912%2C922%2C913%2C923%2C915%2C925%2C916%2C926%2C917%2C927&s=NGDPDPC%2CPPPPC&grp=0&a=> (дата звернення: 21.03.2019).

16. Беззуб І. Українське заробітчанство: стан, проблеми та нові виклики. URL: http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1736:ukrajinske-zarobitchanstvo-stari-problemi-ta-novi-vikliki-2&catid=71&Itemid=382.

17. World Economic Outlook. URL: <https://www.imf.org/external/index.htm> (дата звернення: 19 березня 2019).

18. Innovative Strategies of Territorial Development of V4: Experience for Ukraine / Y. Savelyev, I. Lishchynskyy, M. Lyzun, K. Borsekova, M. Sokołowicz, K. Vitaliśova, Y. Kurylyak. Ternopil: Terno-graf, 2016. 216 p.

19. Economic problems of Visegrad Group countries and Ukraine: collective monograph / edited by A. Krysovaty, Y. Savelyev. Ternopil: Osadtsa U.V., 2018. 328 p.

References

1. Konstytutsiia Ukrainy [Constitution of Ukraine]. *zakon2.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA%96-%D0%B2%D1%80> [in Ukrainian].

2. Poiasniuvalna zapyska do proektu Zakonu Ukrainy "Pro vnesennia zmin do Konstytutsii Ukrainy (shchodo stratehichnoho kursu derzhavy na nabuttia povnopravnogo chlenstva Ukrainy v Yevropeiskomu Soiuzi ta v Orhanizatsii Pivnichnoatlantynchnoho dohovoru)" [Explanatory note to the draft Law of Ukraine "On Amendments to the Constitution of Ukraine (Regarding the Strategic Course of the State on Acquiring Full-fledged Membership of Ukraine in the European Union and the North Atlantic Treaty Organization)"]. Retrieved from w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=64531&pf35401 [in Ukrainian].

3. White paper on the future of Europe. Reflections and scenarios for the eu27 by 2025. Bruxelles. Brussels, European Commission (2017). *ec.europa.eu*. Retrieved from https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/white_paper_on_the_future_of_europe_en.pdf.

4. Sokołowicz M., Lishchynskyy I. (2018). Are Poland and Ukraine Gravity Centres for Each Other? Study on the Labour Migration Patterns. *Comparative Economic Research*, Vol. 21, No 1, pp. 45–65. DOI: <https://doi.org/10.2478/cer-2018-0003>.

5. Zovnishnia torhivlia tovaramy [Foreign trade in goods]. (n.d.). Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua/> [in Ukrainian].

6. Lyzun M. V. (2017). Arkhitektura suchasnykh protsesiv rehionalnoi intehtratsii [Architecture of modern processes of regional integration]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economics and Society*, 13, pp. 102–107. Retrieved from http://economyand.society.ua/journal/13_ukr/17.pdf [in Ukrainian].

7. Vyshehradskaya hrupa [Visegrad Group]. (n.d.). Retrieved from <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%92%D0%B8%D1%88%D0%B5%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%B4%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0%D0%B3%D1%80%D1%83%D0%BF%D0%B0> [in Ukrainian].

8. Prezydent Ukrainy khoche peretvoryty Vyshehradsku chetvirku [The president of Ukraine wants to turn the

Visegrad four into five]. December 16, 2014. *ua.korrespondent.net*. Retrieved from <https://ua.korrespondent.net/ukraine/politics/3456895-poroshenko-maie-namir-pryiednaty-ukrainu-do-vyshehradskoi-hrupy> [in Ukrainian].

9. Polshcha pidtrymaie pryiednannia Ukrainy do «Vyshehradskoi chetvirky» [Poland will support Ukraine's accession to the Visegrad Four]. *Yevropeiska pravda – European truth*, December 18, 2014. Retrieved from <https://www.eurointegration.com.ua/news/2014/12/18/7028891/> [in Ukrainian].

10. "Vyshehradskaya chetvirka" rozpodilyla sfery dopomohy Ukraini [The Visegrad Four divided the spheres of assistance to Ukraine]. *Yevropeiska pravda – European truth*, December 16, 2014. *eurointegration.com.ua*. Retrieved from <https://www.eurointegration.com.ua/news/2014/12/16/7028820/> [in Ukrainian].

11. Lishchynskyy I.O., Lyzun M.V. (2017). Transformatsiinyi protses terytorialnoho ustroiu krain vyshehradskoi chetvirky: vid dointehratsiynoho periodu do panievropeiskykh initsiatyv [The transformational process of the territorial system of the Visegrad countries: from the pre-integration period to pan-European initiatives]. *The Visegrád Four – Ukrainian dimension. Integration – step by step*: Collective monograph / under the editorship of T. Derkach, Doctor of of Economic Sciences, Associate Professor. Riga, Latvia: Izdevnieciba "Baltija Publishing", pp. 60–77.

12. Han Y. Ukraina zrobyla bilshе za ostanni roky, nizh za poperedni 20 [Ukraine has done more in recent years than in the previous 20]. *ZIK*, November 9, 2018. Retrieved from https://zik.ua/news/2018/11/09/ukraina_zrobyla_bilshе_za_ostanni_roky_nizh_za_poperedni_20_gan_1444869 [in Ukrainian].

13. Za tsi 5 rokiv bulo zrobleno bilshе, nizh za 20 poperednykh [During these 5 years more than 20 previous ones were made]. September 16, 2018. *espreso.tv*. Retrieved from https://espreso.tv/news/2018/09/16/yakscho_my_ne_peretvorymosya_na_krayinu_zhorstkoyi_ekonomiyi_z_ukrayiny_bigtymut_yak_z_venesuely_portnykov [in Ukrainian].

14. "Holovna prychna sytuatsii v Ukraini – vidsutnist reform pered Yevromaidanom": interv'iu z Ivanom Mikloshem ["The main reason for the situation in Ukraine is the lack of reforms before EuroMaydan": an interview with Ivan Miklos]. *Sohodni – Today*, December 26, 2017. Retrieved from https://espreso.tv/news/2018/09/16/yakscho_my_ne_peretvorymosya_na_krayinu_zhorstkoyi_ekonomiyi_z_ukrayiny_bigtymut_yak_z_venesuely_portnykov<https://ukr.segodnya.ua/economics/enews/glavnaya-prichina-s-ituacii-v-ukraine-otsutstvie-reform-pered-evromaydanom-intervyu-s-ivanom-mikloshem-> [in Ukrainian].

15. World Economic Outlook. January 2019. Update Database. Retrieved from <https://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2018/02/weodata/weorept.aspx?pr.x=70&pr.y=11&sy=2000&ey=2021&scsm=1&ssd=1&sort=country&ds=.&br=1&c=911%2C921%2C912%2C922%2C913%2C923%2C915%2C925%2C916%2C926%2C917%2C927&s=NGDPDPC%2CPPPPC&grp=0&a=>

16. Bezzub I. Ukrainske zarobitchanstvo: stan, problemy ta novi vyklyky [Ukrainian labor market: state, problems and new challenges]. *nbuviap.gov.ua*. Retrieved from http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1736:ukrajinske-zarobitchanstvo-stari-problemi-ta-novi-vikliki-2&catid=71&Itemid=382 [in Ukrainian].

17. World Economic Outlook. Retrieved from <https://www.imf.org/external/index.htm>.

18. Innovative Strategies of Territorial Development of V4: Experience for Ukraine / Y. Savelyev, I. Lishchynskyy, M. Lyzun, K. Borsekova, M. Sokołowicz, K. Vitaliśova, Y. Kurylyak. Ternopil: Terno-graf, 2016. 216 p.

19. Economic problems of Visegrad Group countries and Ukraine: collective monograph / edited by A. Krysovaty, Y. Savelyev. Ternopil: Osadtsa U.V., 2018. 328 p.